

In memoriam – prof. dr. sc. Marijan Sviben (1932. - 2019.)

Dana 11. veljače 2019. godine u 87-oj godini života zauvijek nas je napustio prof. dr. sc. Marijan Sviben. Kao dugogodišnji nastavnik i znanstvenik u Zavodu za stočarstvo (današnji naziv Zavoda: Zavod za uzgoj životinja i stočarsku proizvodnju), profesor Sviben ostavio je neizbrisiv trag u poučavanju i istraživanjima iz područja uzgoja i selekcije životinja. Cijeli svoj radni vijek, a i kasnije tijekom dvadesetogodišnjeg razdoblja u mirovini prof. dr. sc. Marijan Sviben bio je izuzetno aktivan u stjecanju novih spoznaja, ali i kritičkom sagledavanju i preispitivanju vlastitih istraživanja.

Prof. dr. sc. Marijan Sviben rođen je 7. svibnja 1932. u Zagrebu. Veteri-

narski fakultet Sveučilišta u Zagrebu upisao je god. 1951. i diplomirao 9. srpnja 1959. Tijekom studija pohađao je jednomjesečne studentske stipendije za stručno usavršavanje u Danskoj i Engleskoj. Bio je vrlo aktivan član u obnašanju niza dužnosti na matičnom Fakultetu i na Sveučilištu, a posebno se istaknuo kao dopisnik i suradnik Omladinskih novina. Krajem 50-tih godina bio je urednik Poljoprivredne emisije na Hrvatskoj Radio.Televiziji, koja se i danas emitira pod nazivom „*Plodovi zemlje*“. U Zavodu za stočarstvo Veterinarskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu počeo je raditi u svibnju 1962. godine, a već godinu dana kasnije počeo se usavršavati za područje svinjogojstva na svinjogojskoj farmi u Ihanu (Slovenija). Prof. dr. sc. Marijan Sviben doktorirao je na temu „*Kvantitativna genetika i prosuđivanje nasljedne vrijednosti važnih ekonomskih svojstava u populaciji svinja*“ koju je obranio na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i time stekao titulu doktora veterinarskih znanosti iz područja stočarstva i hranidbe. Radi usavršavanja za znanstveni rad pohađao je tečaj Sir Alana Robertsona u organizaciji Britanskog savjeta pri Institutu za genetiku Savjeta za poljoprivredna istraživanja Ujedinjenog Kraljevstva, Škotska. Za naslovnog docenta habilitirao je raspravom „*Trajanje generacijskoga intervala pri različitim postupcima uzgoja svinja*“, god. 1968. Nakon izbora u zvanje docenta, za izvanrednog je profesora izabran je 1973., a za redovitog profesora 1976. godine pa 1979. i 1985. te potvrđen 1990. godine.

Tijekom karijere nastavnika prof. dr. sc. Marijan Sviben sudjelovao je u svim

oblicima dodiplomskog obrazovanja. Održavao je praktičnu nastavu i predavanja iz predmeta „Stočarstvo“ unutar kojeg je uveo odabrana poglavlja iz kvantitativne genetike. Nakon preimenovanja predmeta u „Primijenjena biologija u uzgoju domaćih životinja“ uveo je predavanja iz „Statistike i njezine primjene“, koje je prilagođavao nastavnim cjelinama i u predmetu pod nazivom „Tehnologija proizvodnje i uzgoja životinja“. Preveo je na hrvatski jezik udžbenik koji je na američkom engleskom napisao John F. Lasley „Genetics of Livestock Improvement“ - „Genetika poboljšanja stoke“. Napisao je poglavlje „Svinjogojstvo“ za treće izdanje „Veterinarskoga priručnika“ izmijenjeno za četvrto izdanje te pretisnuto u petom izdanju god. 1996. Nadalje, napisao je skriptu „Peradarstvo“ I. dio, poglavlje „Uzgoj peradi“. Poglavlje „Uzgoj i iskorištavanje svinja“ za skriptu „Svinjogojstvo“ I. napisao u suradnji s prof. dr. sc. Antom Rakom.

Prof. dr. sc. Marijan Sviben bio je izuzetno plodan autor koji je samostalno ili u suradnji s drugim autorima objavio više od 500 znanstvenih i stručnih radova u domaćim i inozemnim časopisima te zbornicima s domaćih i međunarodnih skupova. Valja istaknuti da su radovi osim na hrvatskom i engleskom jeziku objavljeni i na mnogobrojnim drugim svjetskim jezicima uključujući i kineski. U znanstvenoj metodologiji, prof. dr. sc. Marijan Sviben imao je jedinstvenu sposobnost da promatrane pojave opaža brojčano te istančan osjećaj za vezu i odnose među brojkama. U razdoblju od 1963. do god. 1994. sastavio je devet jednadžbi za predskazivanje i nadzor nad ispoljavanjem prosječne proizvodnje potomaka odabranih roditelja i za upravljanje uzgojem životinja. Znanstveni rad provodio je kao voditelj desetak znanstveno-istraživačkih projekata, a pod njegovim mentorstvom izrađeno

je 14 magistarskih i njima jednako vrijednih rasprava te 9 disertacija. Većina od tih poslijediplomanata postali su sveučilišni nastavnici u Hrvatskoj i inozemstvu. Posebno se ističe doktorand iz NR Kine, Zhijua Jiang, kojemu je profesor Sviben bio mentor u izradi doktorske disertacije „Populacijsko-genetički parametri te poboljšavanje rodosti i proživljavanja svinja“, a koji je danas jedan od vodećih znanstvenika u području animalne genomike s titulom profesora na Državnom Sveučilištu Pullmanu u Državi Washington, Sjedinjene Američke Države.

Mnogobrojna istraživanja, prof. dr. sc. Marijan Sviben proveo je unutar Centra za svinjogojstvo koji je osnovan 1966. godine u sklopu Instituta za fiziologiju i patologiju animalne proizvodnje pri Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao njegov prvi i dugogodišnji predstojnik, profesor Sviben ustrojio je Centar kao središte istraživanja i primjene znanosti o svinjama (hiologije), o postupcima u proizvodnji svinja (hio-tehnologije) te dijela veterinarske medicine koji se bavi svinjama (hiojatrija). Centar je okupljao stručnjake raznih specijalnosti za obavljanje tekućih i razvojnih poslova u svinjogojstvu s ciljem rješavanja tehnoloških poteškoća u tada novim velikim svinjogojским poduzećima. Centar je pod vodstvom prof. dr. sc. Marijana Svibena godine 1968. organizirao „Skup svinjogojaca“ u Opatiji uz sudjelovanje više od 180 stručnjaka iz SFR Jugoslavije, Danske, Francuske, Nizozemske, SR Njemačke, Velike Britanije i Čehoslovačke. Nadalje, u sklopu Centra za svinjogojstvo izrađene su mnogobrojne studije vezane uz svinjogojšku proizvodnju te ostvarena dugogodišnja uspješna suradnja s mnogim svinjogojским farmama, među kojima se posebno ističe ona iz Nove Topole (Bosna i Hercegovina), odnosno poljoprivredni kombinat PIK-u „Mlad-

en Stojanović“ Bosanska Gradiška te Beljsko svinjogojstvo, Darda (Republika Hrvatska). Na temelju navedenih bogatih aktivnosti te na osnovi rezultata zapaženih u znanstvenom radu i primjeni u praksi, prof. dr. sc. Marijan Sviben krajem 70-tih godina izabran je za počasnog doživotnog potpredsjednika Međunarodnog veterinarskog društva za svinjogojstvo (I.P.V.S.). God. 1970. organizirao je Savjetovanje o ekonomici proizvodnje, prerade i prometa svinjskog mesa i međunarodni Simpozij o nasljeđivanju proizvodnih svojstava i korištenju hibridizacije u svinja te je održao niz pozvanih predavanja o uspješnosti hibridizacije svinja i način njihova iskorištavanja u svinjogojstvu. Pri tome valja istaknuti da je u suradnji s prof. dr. Antom Rakom napisao program uzgojno-selektijskoga rada za svinjogojsku farmu „*Sljeme*“ u Sesvetama kada se prvi puta u svijetu počela provoditi hibridizacija svinja „*na veliko*“, odnosno o prvoj na svijetu svinjogojskoj farmi za godišnju proizvodnju 100.000 svinja. Uspješno je organizirao i V. svjetski kongres I.P.V.S. „*Hiologija i hiojatrija*“ na Zagrebačkom velesajmu.

Zahvaljujući izuzetnoj aktivnosti u znanstvenom i stručnom radu prof. dr. sc. Marijan Sviben, 1996. godine izabran je za člana Znanstvenog savjeta za poljoprivredu i šumarstvo Hrvatske Akademije Znanosti i Umjetnosti. Kao član Programskoga savjeta za poljoprivredu, prehrambenu industriju, šumarstvo i drvenu industriju doprinio je prepoznatljivosti veterinarske struke i uvažavanju obrazovnih profila u sustavu obrazovanja Republike Hrvatske. Uz sve navedeno prof. dr. sc. Marijan Sviben obnašao je važne dužnosti na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao predstojnik Zavoda za stočarstvo, predstojnik Centra za svin-

jogojstvo te prodekan Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Napisao je više monografija među kojima se ističu: „*Izgledi za proizvodnju svinja planiranu do god. 1980. posebice u Hrvatskoj*“, „*Procjene ulaganja u svinjogojstvo na području SR Hrvatske*“ koji su bili temeljni dokumenti za primjenu i korištenje studije „*Tehnologija proizvodnje svinja u industrijskoj kooperaciji*“. Jedan je od autora studije Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod naslovom „*Danomice klati po 1000 svinja – kako?*“. Nadalje, u sklopu znanstvenoga projekta „*Hibridizacija svinja telematički*“, objavio je i monografiju „*O velikom jorkširu, koncepciji i izvedbi uzgoja u beljskom svinjogojstvu*“. U mirovini je napisao knjigu „*Opskrba ljudi mesom za zdravlje*“.

Među svojim studentima, suradnicima, kolegama i prijateljima prof. dr. sc. Marijan Sviben ostat će upamćen kao nastavnik i znanstvenik neiscrpane energije i strasti za istraživanjem novoga. S velikim samopouzdanjem uvodio je u nastavu i praksu rezultate najnovijih istraživanja obrazujući stručnjake različitih profila i propitujući učinkovitost primjene novih tehnologija u uzgoju i proizvodnji životinja, posebice svinja. Na taj način na vlastitom primjeru najbolje je pokazao odnos prema radu, nastavničkim vještinama i istraživanjima, a koji je na jednostavan način prezentirao svojim studentima pozivajući ih na kraju predavanja „*neka mi se jave oni studenti koji žele naučiti nešto više*“.

Sjećajući se danas mnogobrojnih trenutaka i razgovora s prof. dr. sc. Marijanom Svibenom ... izražavamo Vam svoju zahvalnost i neka Vam je vječna hvala i slava.

Predstojnik Zavoda za uzgoj
životinja i stočarsku proizvodnju
doc. dr. sc. Sven MENČIK